

LASSIGAŽALDAGAT DEARVASVUOĐA- JA EALLIN- DILLEISKKADEAPMÁI

Giitu go bohtet dearvasvuodaiskadeapmái. Dán láhkai leat veahkehan háhkat ođđa dieduid dearvasvuoda ja eallindili birra guovlluin gos ášset sápmelaččat ja dážat. Iskkadeami váldoulbmil lea leamaš háhkat ođđa dieduid váibmovarrasuotnadávddaid birra, vai daid sáhtášii eastadit. Iskkadeamiin galgat dasa lassin oazžut máhtu eará dávddaid ja givssiid birra, nu ahte sáhttit olbmuid dearvasvuodas fylkkas bidjat várdosa. Danne bivdit du vástidit soames gažaldaga diliin mat sáhttet leat mávssolaččat dáid ja eará dávddaide.

Devdon skovvi sáddejuovo čuovvu vástidankonfaluhτας. Porto lea mákson. Giitu ovddalgihtii veahki ovddas!

Usttilaš dearvvuodaiguin

*Sámi dearvasvuodadutkama guovddáš ja
Nasjonalit folkehelseinstitutt*

Beaivi goas deavddát:

Beaivi Mánnu Jahki

1. DÁVDAMEARKKAT

Gosatgo masá beaivválaččat soames \perp JUO IN
áiggiid jagis?

Leatgo ná gossan nu guhká go 3 mánu guokte
manjimus jagi?

Dáhpáhuvvágo ahte giksašuvat nagirgeahtesvuodas?

Jus juo, goas giksašuvat eanemus nagirgeahtesvuodas?

(*Russe oktii dahje moddii*)

Miehtá jagi Giddat Geassit
 Čakčat Dálvit

Leatgo manjimus jagi giksašuvvon nagirgeahtes-
vuodas nu ahte lea čuohtcan bargonávccaide? JUO IN

Leatgo eanaš duhtavaš iežat eallindiliin?

Hirbmat duhtavaš Hui duhtavaš
 Veaháš duhtameahttun Hirbmat duhtameahttun

Geavvágo ahte guhkít áiggi – ainjuo 14 beaivi JUO IN
– leat váivvis ja šlunddas?

Leatgo manjimus 14 beaivi dovdan ahte it nákke čovdít
váttsvuodaidat?

In Muhtumin Dávjá Masá oppa áigge

Dovddatgo goassige iežat okto?

In Muhtumin Dávjá

2. BORRAMUŠ DÁL

Áiggošeimmet dus jearrat ahte man dávjá lávet muhtun bor-
ramušsorttaid borrat. Jurddas manjimus jagi gaskameari.
Russe juohke linnjái galle gearddde. Jus ii muitte justa, de
deavdde nu bures go sáhtát.

Gallii vahkus lávet mállásiid borrat?

Gallii

Man dávjá lea mállásiin:

li goassige/ 1 g. 2-3 g. 1 g. 2 g. 3 g. 4 g. 5+
háve mánnui váhkkui váhkkui váhkkui váhkkui váhkkui

Guolli

Biergu
(obba, ferdnejuvvon)

li guolli
ige biergu

Man dávjá borat vuššon dorski ja sáiddi mállásiidda?

In goassige 1-11 g. 1 g. 2-3 g. 1 g. 2 g. 3+ g.
jahkái mánnui mánnui váhkkui váhkkui

Dorski (*omd. varas,*)
veaháš sáltejuvvon,
suovas, boahkis)

Sáiddi (*omd. varas,*)
boahkis)

Man dávjá borat eará vuššon guoli mállásiidda?

In goassige 1-5 g. 6-11 g. 1 g. 2-3 g. 1 g. 2+ g.
jahkái jahkái mánnui mánnui váhkkui váhkkui

Buoiddes
guollesorttaid
(*omd. luosa, báldá,*
háhká, rávddu,
dápmoha, čuovžža)

Ruoidna guolle-

sorttaid (*omd.*)

dívssu/juvssu,

vuskona, hávgga,

hárrri)

T

Man dávjá borat báiston guoli mállásiidda?

In goassige 1-5 g. 6-11 g. 1 g. 2-3 g. 1 g. 2+ g.
jahkái jahkái mánnui mánnui váhkkui váhkkui

Buoiddes

guollesorttaid
(*omd. báiston luosa,*

sállida,rávddu,

dápmoha, čuovžža)

Ruoidna

guollesorttaid
(*omd. báiston*

sáiddi, dorski,

vuskona, hávgga,

hárrri)

T

2. BORRAMUŠ DÁL (joatka)

Man dávjá borat guolleborramuša mállásiidda?

In goassige	1-5 g.	6-11 g.	1 g.	2-3 g.	1 g.	2+ g.
	jahkái	jahkái	mánnui	mánnui	jahkái	vahkkui
Guollegáhkuid/ bulláid/deartna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Guollegra- tiinna/ guollerutta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Guollesákkaid/ skávuhuvvon guoli	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Man dávjá borat guollesuvlli?

In goassige	1-11 g.	1 g.	2-3 g.	1-2 g.	3-4 g.	5+ g.
	jahkái	mánnui	mánnui	vahkkui	vahkkui	vahkkui
Spihke-/ sálteguoli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suovasguoli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Makrealla tomáhtas Sallitsuvlli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(omd. suvrasallit, tomáhtasallit)						
Meaddennjuvddus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eará guollesuvlli	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Galle geardde jagis borat guolleskkožiid?

0	1-3	4-6	7-9	10+
Guollevuoivasa	☐	☐	☐	☐
Meaddemiid	☐	☐	☐	☐

Man dávjá borat čuovovoaš borramušaid?

In goassige	1-5 g.	6-11 g.	1 g.	2-3 g.	1 g.	2+ g.
	jahkái	jahkái	mánnui	mánnui	vahkkui	vahkkui
Pizza	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spagetti, pastaborramušaid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hamburgera láibbis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Biergáhkuid/ karbonádaid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Márffiid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ruitborramuša	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Man dávjá borat obba bierggu mállásiidda (omd. čielgečáskáiid, čoarbeali, ruitobierggu, biffa, deahki)?

In goassige	1-5 g.	6-11 g.	1 g.	2-3 g.	1 g.	2+ g.
	jahkái	jahkái	mánnui	mánnui	vahkkui	vahkkui
Vuoncáčivga	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spiinni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vuoksá/šibiha	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sávza/lábbá	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ealga	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fállá	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Man dávjá borat bohccobierggu?

In goassige	1-11 g.	1 g.	2-3 g.	1 g.	2 g.	3+ g.
	jahkái	mánnui	mánnui	vahkkui	vahkkui	vahkkui
Vuššon bohcco- bierggu/liema	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Báiston bohcco- bierggu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(Olles, cáhppon, fierdnejuvvon)						

Suovasbierggu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Goikebierggu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Man dávjá borat eará borramuša bohccos?

In goassige	1-5 g.	6-11 g.	1 g.	2-3 g.	1 g.	2+ g.
	jahkái	jahkái	mánnui	mánnui	vahkkui	vahkkui
Bohccovarra- borramuša	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Adđamiid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bohcconjuokčama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bohccovuovasa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Galle nearraloddemani borat jahkái?

0	1-3	4-6	7-9	10+
Galle mani	☐	☐	☐	☐

Man dávjá borat murjiid?

Oktii vástida 1 láibevejahas muorjemeasttuin, jonaid 1 málesihhtái, 1 bajálušihhtái, 1 glása máihli, dahje ovttá mátkkís goas borret varas murjiid.

In goassige	1-5 g.	6-11 g.	1 g.	2-3 g.	1-2 g.	3+ g.
	jahkái	jahkái	mánnui	mánnui	vahkkui	vahkkui

Luopmániid:

Varas, galmimihuvvon, firrojuvvon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vuššon/oston meastu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jonaid:

Varas, galmimihuvvon, firrojuvvon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vuššon/oston meastu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sarriid:

Varas, galmimihuvvon, firrojuvvon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vuššon/oston meastu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Máihli	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Čáhpesmurjiid:

Varas, galmimihuvvon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Máihli	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mo lávet don/láve du dálldoallu háhkat čuovovoaš vuoddoávdnasid iežat/iežas atnui? (Russe oktii dahje modtii)

In bora	Visot	Belohahkii	Oastit	Oastit	Lonuhat
goassige/ hárvve	háhkat ieža	háhkat ieža	buvddas ieža	priváhta ieža	dahje oazžut
Bohcco	☐	☐	☐	☐	☐
Sávza	☐	☐	☐	☐	☐
Ealga	☐	☐	☐	☐	☐

In bora Visot Belohahkii Oastit Oastit Lonuhat
goassige/ háhkat háhkat buvdas Oastit Lonuhat
háve ieža ieža buvdas priváhta dahje
oazžu

Guoli:

Sáivaguoli ...

Mearraguoli

Murjiid:

Luopmániid

Jonaid

Man dávjá lávet bivdit, guolástit ja murjet?

In goassige Háreve Muhtumin Olu ástoáiggis

Bivdit rievssahiid/ fudožiid

Bivdit fuodduid ...

Guolástit

Murjet

Man dávjá leat borran váldomállása iežat dálldoalu sállašis manjimus jagi?

In goassige 1-5 g. 6-11 g. 1 g. 2-3 g. 1 g. 2+ g.
jahkái mánnui mánnui vahkkui vahkkui

Váldomállása bivddus

Váldomállása guolásteamis

3. BORRAMUŠ BAJÁŠŠADDAMIS

Jurddaš ruovttu borramuša birra ovdal go fárrerjit sierra. Jus ášset eanaš oasi jagis internáhtas, de jurddaš borramuša birra doppe.

Ášsetgo internáhtas (stáhtinternáhtas dahje priváhta) go vázzet mánáid- ja nuoraidskuvlla?

Juo, nuoraidskuvllas

Juo, mánáidskuvllas

Juo, sihke mánáid- ja nuoraidskuvllas

In goappáge

Jus juo, galle luohká?

Man guhká ledjet internáhtas gaskamearálačat juohke luohkás? 1-3 mánu 4-6 mánu 7-9 mánu

Man dávjá borret guoli ja bohccobierggu bajáššaddamis?

In goassige 1-11 g. 1 g. 2-3 g. 1-2 g. 3-4 g. 5+ g.
jahkái mánnui mánnui vahkkui vahkkui vahkkui

Vuššon/báiston guoli

Bohccobierggu

Man dávjá borret eará borramušaid bajáššaddamis?

In goassige 1-11 g. 1 g. 2-3 g. 1 g. 2 g. 3+ g.
jahkái mánnui mánnui vahkkui vahkkui vahkkui

Varraborramuša

Sávzabierggu

Biergogáhkuid, márfiid

Guolleborramuša ...

Guolleuvuoivasa ja meaddemiid

Suohkada, bánnogáhkuid

Ožžotgo medisinnalaš trána bajáššaddamis?

JUO IN

Ožžotgo trána omd. guollái (eará vuoja sadjai)?

Man dávjá borret meahccemurjiid ja šattuud bajáššaddamis?

In goassige 1-5 g. 6-11 g. 1 g. 2-3 g. 1-2 g. 3+ g.
jahkái mánnui mánnui vahkkui vahkkui vahkkui

Meahccemurjiid

Jupmuid

Borranrási

Leago borramuš maid dál borat earalárgan go maid borret bajáššaddamis?

Ii Veaháš earalárgan

Hui earalárgan Hirbmat earalárgan

4. IDJABORRAN

Morihačgo dávjá boradit manñil go eahkedis leat velledan?

Jus "juo", vástit boahhte 4 gažaldaga:

Goas leat dus dávjimusat givssi? (Bija ovttá dahje moadde ruossa)

Miehtá jagi Girddat Geassit

Čakčat Dálvit

Maid borat ihkku? (Russe oktii dahje moddi)

Bierggu Láibeborramuša Njálgáid Eará

Boratgo eanet go beali jándora borramuša manñil di. 20 eahkedis?

JUO IN

Givssiduvvojitgo earát bearrašis idjaborramiin?

JUO EAI IN DIEDE

Leago dus bargovuorru, idjabargu dahje vuoruid váccát?

JUO IN

5. BAJÁŠŠADDAN, BEARAŠ JA USTIBAT

Man gielddas leat ássan guhkitgo ovttá jagi?

Gielda:

1. Riegádanbáiki: 0 jagi rájes jahkái

2. jagi rájes jahkái

3. jagi rájes jahkái

4. jagi rájes jahkái

5. jagi rájes jahkái

Ásatgo ovttas náittosguimmiin/elošteaddjiin?

JUO IN

Leago dus beaivválaš dahje juhkkon fuolahus:

Mánnaí/mánaide? JUO II

Váhnemiidda/earáide?

Galle buori ustiba leat dus?

(Geaiguin sáhtát oadjebasat hállat ja geat sáhttet du veahkehit jus dan dárbbasat. Ale loga sin geaiguin ovttas ásat, muhto eará fulkkiid gal)

T

Galle ustiba

Gulatgo ovttage dáid searvegottiide/oskkuide?

(Russe oktii dahje mođđii)

- Stáhtagirku miellahttu ┐
- Lestadiánalaš searvegodđái
- Eará searvegodđái
- In miellahttu ovttage searvegottis

Dovddatgo ahte sáhtát váikkuhit dan mii dáhpáhuuvvá báikegottis gos ásat? (Russe dušše oktii)

- Juo, hui olu Juo, muhtun muđđui
- Juo, unnán In In leat geahččalan

6. ÁRVOČATNAŠUPMI

BUOHKAIDE:

Leatgo dutnje dehálaš leat luonddus?

- Hirbmat Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Leatgo luonddu ávkástallan nugo guolásteapmi, bivdu ja murjen dutnje dehálaš?

- Hirbmat Unnán Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Leatgo sohka- ja bearašarbievierut dutnje dehálaččat bisuhit?

- Hirbmat Unnán Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Leatgo vásihan ahte leat givssiduvvon dahje vealahuvvon du čearddalaš duogáža (sámi, kveana, ruošša, tamila, dáža jna.) geažil?

- Hui mángji Muhtumin Hárve In oppanassiige
-

Jáhkátgo ahte čearddalaš unnitloguid vealaheapmi sáhtta dearvasvuhit čuočat heajos guvlui?

- Hui olu Muhtun láhkai Unnán li oppanassiige
-

Dovddatgo ahte ealáhusastis leat duvdojuvvomin eret?

- Hui olu Muhtun láhkai Unnán li oppanassiige
-

7. SIDJIIDE GEAIN LEA SÁMI DUOGÁS:

Leatgo sámi bivttasvierut dutnje dehálaččat?

- Hirbmat Unnán Áibbas ┐
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Maid mearkkaša dutnje duodji?

- Hirbmat stuorra Stuorra Unnán li makkáige
- mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi
-

Maid mearkkaša dutnje sámegeiela sealluheapmi ja ovddideapmi?

- Hirbmat stuorra Stuorra Unnán li makkáige
- mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi
-

Leatgo dutnje dehálaš ássat báikegottis gos beaivválaččat sáhtát deaivvadit eará sámiiguin?

- Hirbmat Unnán Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Leatgo du mielas dehálaš ahte mihtilmas sámi ealáhusat bisuhuvvojit?

- Hirbmat Unnán Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Leatgo dehálaš dutnje ahte ovddiduvvo odđaaigásaš sámi skuvla?

- Hirbmat Unnán Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Leatgo dutnje dehálaš ahte sámi báikegottit berrešit oazžut eanet odđaaigásaš bargosajiid?

- Hirbmat Unnán Áibbas ┐
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Maid mearkkašit dutnje sámi mediat (TV, aviissat, girjiit)?

- Hirbmat stuorra Stuorra Unnán li makkáige
- mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi
-

Maid mearkkaša dutnje odđa sámi dáidda (govvadáidda, musihkka, filbma ja teáhter)?

- Hirbmat stuorra Stuorra Unnán li makkáige
- mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi
-

Mo du mielas lea go sámi servodat ja kultuvra jagiid mielede lea ožžon lagat riikkaidgaskasaš oktavuodaid?

- Hirbmat Unnán Áibbas
- dehálaš dehálaš deattoheapme
-

Maid mearkkaša dutnje Sámediggi?

- Hirbmat stuorra Stuorra Unnán li makkáige
- mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi mearkkašupmi
-

Dovddatgo ahte nuoskkideapmi luonddus dahje sisabahkkenlundui áitá du sámi eallima?

- Hui olu Muhtun láhkai Unnán li oppanassiige
-

Dovddatgo ahte odđaaigásaš ovdáneapmi duvdá eret sámi kultuvrra?

- Hui olu Muhtun láhkai Unnán li oppanassiige
-

GIITU VEAHKI OVDDAS!
MUITTE SKOVI OTNE POSTET!